

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Za květenou vápencových ostrovů

foto: B. Gruna

Pohled do krajiny pod Stříbrným vrchem

Naše dnešní putování začíná v obci Skalice. Polní cesta severovýchodním směrem nás dovede k zaobleným vápencovým pahorkům, které vyrůstají jako ostrovy z moře obilí. Kdysi možná byly skutečnými ostrovy v třetihorním moři, dnes je můžeme nazvat ostrovy stepní květeny. Možná se ptáte, proč jsme se dnes vydali za přírodními krásami, když předešlé expedice byly výhradně o památkách. Domníváme se, že příroda během své historie vytvořila památky stejné hodnoty, jako lidstvo.

Krajina v okolí Skalice, Hostěradic, Míšovic a Kadova byla do dnešní podoby plochého úvalu zformována v třetihorách činností moře. Méně odolné horniny byly rozrušeny mořským příbojem, zbytky pevnějších hornin tvořily ostrůvky a pobřežní skály. Mořské dno se postupně zanášelo usazeninami. Později moře ustoupilo a v krajině tehdy ještě bez

lidí se zabydlela pestrá společenstva lesních i stepních rostlin.

V dnešní době intenzivního zemědělství není mnoho místa pro rostliny a živočichy, vázané na přírodní stanoviště. Takovými místy jsou v naší krajině pahorky a skály z tvrdých hornin, tvarované kdysi třetihorním mořem. To jsou dnešní ostrovy stepní květeny, cíl této expedice. Vraťme se nyní zpět na začátek...

Od okraje obce Skalice severovýchodním směrem se v geologickém podloží táhne pruh vápenců, které vychází na povrch v podobě čtyř plochých pahorků. Všechny pokrývá podobná vápnomilná stepní vegetace. Podrobně se zastavíme až na posledním, největším a nejcennějším pahorku jménem Stříbrný vrch. Hodnota této lokality vedla v roce 2000 k vyhlášení chráněného území v kategorii „Přírodní památka“. Nachází se 1,5 km severovýchodně od Skalice na levém břehu Míšovického potoka.

Čím je zdejší příroda výjimečná? Předně třeba zdůraznit, že v širším okolí zhruba od Brna po Znojmo je velmi málo vápenců a ještě méně s původní stepní vegetací. Proto je zde více rostlin, které jsou ve zdejší krajině velmi vzácné. Jako příklad uvedu známý hlaváček jamí. I když je tato rostlina ve volné přírodě celkově vzácná, například na Pálavě a v okolí Hustopečí roste na větším počtu stanovišť. Na západní Moravě známe pouze dvě místa - Stříbrný vrch a les Purkrábka u Znojma.

Shodou příznivých okolností je Stříbrný vrch v dobrém stavu a tak zde roste mnoho vzácných rostlin. Brzy zjara (v dubnu) zde rozkvétá velkými žlutými květy již zmíněný hlaváček jamí v modré záplavě vzácné „fialky“ violky obojaké. Jistě nepřehlédnete fialové zvonky konikleců obecných.

Podzimní náladu dotváří fialové „astrý“ hvězdnice chlumní (latinsky *Aster amellus*) a žluté trsy zlatovlásky obecné. Dlouhá modrá květenství jako „svíce“ má rozrazil klanatý.

Hodnotu lokality zvyšují i některé vyložené „špeky“, jak se říká mezi botaniky rostlinám, které i specialista potkává jen výjimečně. Zde třeba jmenovat prorostlík okrouhlostý - plevel dnes stejně vzácný jako koukol a len chlupatý - nádhernou rostlinu kvetoucí právě v tuto dobu. V našem kraji je velmi vzácný nenápadný kozinec rakouský. Výše popsaná pestrost rostlinstva se dá shrnout do číselné podoby: na ploše asi dvou hektarů roste okolo 90 druhů kvetoucích rostlin, z toho 14 zvláště chráněných podle zákona.

V květnu kvete nápadný kosatec německý, zde kdysi dávno vysazený a v rámci plánu péče chráněného území postupně likvidovaný jako nepůvodní druh.

Později, počátkem léta, se pahorky zahálí do bílého závoje kavylu Ivanova. Dlouhé stříbřité chlupaté osiny této stepní trávy vypadají impozantně, když se ve větru vlní jak lán stříbrného obilí. Snad daly vzniknout i místnímu názvu této lokality.

V polovině léta Vás jistě zaujmou bohaté porosty bělozářky větvitě s drobnými bílými liliovitými květy. „Žlutá kopretina“ s velkými chlupatými listy se jmenuje oman oko Kristovo. Nízký keřík se žlutými květy tvaru a velikosti květů hrachu je čilimník rakouský. Okraj pole pod svahem zdobí černucha rolní - stojí za to prohlédnout si z blízka dokonalou stavbu květu. Pokud si u jedné z rostlin řeknete: „Co je to za žlutý česnek?“, tak to jistě bude česnek žlutý, no vážně.

Opusťme nyní Stříbrný vrch a vydejme se polní cestou podle větrolamu k silnici Míšovice - Dobelice. Zde nemůžeme pře-

foto: B. Gruna

Právě v této době kvete čilimník rakouský

foto: B. Gruna

černucha rolní upoutá dokonalou stavbu květu

hlédnout bývalý lom s vápenkou zvaný Kadovská skála. Je již desítky let opuštěný a zarostlý křovinami. Skála je poměrně obtížně přístupná, ale vytrvalého návštěvníka odmění atraktivním výhledem do okolí. Také zde rostou některé vzácnější rostliny, i když v nesrovnatelně menším počtu. Za pozornost stojí koniklec obecný, rozrazil rozprostřený aj. Horní plošina nad skálou je zarostlá zajímavým typem křovin. Teplomilné keříky višně křovité a růže bedníkolisté vytváří sple-

čkové výšky asi půl metru. Keříky višně křovité vypadají jako pečlivě pěstěná bonsaj zahradní višně, i plody jsou jedlé. Růže bedníkolistá je hodně odlišná od běžných šípkových růží - má husté trnité kmínky, žlutobílé květy a černé šípky.

Pokud půjdete lesem po svahu směrem na Kadov, asi po 200 metrech je skrytá zastíněná skalka, tvořená také vápencem. V skalní trhlíně roste v počtu asi pěti trsů zdejší „záhada“, drobná kapradina sleziník zelený. Není vzácná, roste často na vápencových skalách v horách, ve vlhkém a chladném klimatu. Proč roste zde, v suché a teplé nížině, je záhadou.

Tady naše putování končí, i když některá pozoruhodná místa v této krajině musíme z nedostatku času neprávem opomenout.

Napsal Mgr. Bronislav Gruna